

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СІЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 48 (959)

Субота, 28 лістапада 1953 года

Цана 50 кап.

Непарушная дружба польскага і савецкага народаў

У сталіцу савецкай Беларусі — Мінск прыехалі дарагія госці: пасланцы братняга нам польскага народа. Месячнікі польска-савецкай дружбы, якія правозьдзяць у нашых краінах з году ў год у пасляваенны час, сталі цудоўнаю традыцыяй. Кожны з нас бачыць, якіх імянных вынікаў дасягае наша шчырая і сардэчная дружба. Гэта дружба, якая так цудоўна расквітнела сёння, замацавана нашай братняю крывёю на франтах агудальнай барацьбы супраць ворага. Калі паглядзіш сёння вакол, радасна робіцца на душы. Ведаем, што і ў нас і ў нашых блізкіх суседзях, у краінах народнай дэмакратыі. Новыя заводы і шахты, уздым сельскай гаспадаркі, тысячы складаных машын на палках, новыя школы, інстытуты, клубы, тэатры — вось наш рост і рост нашых сяброў — польскіх суседзях. Чым мы жывем і куды мы імкнемся — відць кожнаму, — гэта вышні культуры, гэта Маскоўскі ўніверсітэт на Ленінскіх гарах, гэта Палац Культуры, які будзець у Варшаве — горадзец польскага народа.

Гэта наша агудальнае імкненне, гэта наша агудальнае рашэнне.

Валікіх дасягненняў дамагліся за апошнія гады навука і літаратура братняй Польшчы. У гэтым паўны стаячы ўплыў апраці савецкай навука і савецкай літаратура.

Наслідуючы добраму прыкладу савецкай літаратуры і вопыту перадавых польскіх пісьменнікаў, паэты і пісьменнікі Польшчы глыбока вымуцаюць рэалістычны, свай творчасць — актыўна змагаюцца за пабудову новага жыцця, за мір, за сацыялізм. Апрача паэтаў старэйшага пакалення, як Уладзіслава Бранеўскі і Юліян Тувім, вялікую творчую актыўнасць выказваюць шмат паэтаў і пісьменнікаў Польшчы. Шырока вядомы пасляваенныя абаронні вяршы Мечыслава Яструна, а таксама творы Адама Вадыка, Ст. Р. Дабравольскага, Леона Пастарнака, Станіслава Выгодскага, Северына Поляка, Яна Спявака і іншых.

Актыўны ўдзел у сённяшнім жыцці народнай Польшчы, у нястомнай барацьбе за мір прымаюць такія вядомыя паэты, як Станіслаў Пентак і Яраслаў Івашкевіч.

Правільны кірунак літаратуры, усё большае авалоданне ёю метадам сацыялістычнага рэалізму з кожным годам прыцягвае ў літаратуру ўсё новыя і новыя сілы. У народнай Польшчы вырастаюць такія маладыя паэты і пісьменнікі, ужо шырока вядомыя чытачу, як Ежы Фідоўскі, Генрых Гаворскі, Эдуард Фішар, Анджей Мандаціян, Эдуард Холда.

Польскія паэты і пісьменнікі, якія актыўна змагаюцца за пабудову новага жыцця ў народнай Польшчы, глыбока ўсведалі веліч марксісцка-ленінскага вучэння аб пабудове сацыялізму, яны ад усёго сэрца вітаюць дружбу народаў. Так, паэт Адам Вадык у вершы «Гісторыя» з вялікаю цеплынёю адгукаецца аб савецкіх людзях:

Ты, што абаранялі Адэсу
І Ленінград слаўны, і Севастопаль,

Нас і сябе баранілі.
Там, паміж Волгай магутнай і Донам,
Там, дзе стаяць Сталінград легендарны,
Дом наш быў уратаваны.
(Пераклад Максіма Танка).

Савецкі народ з вялікаю любоўю і прыязню дапамагае свайму брату, працоўнаму польскаму народу ў яго будаванні новай народнай Польшчы. Яго радуе кожны поспех свайго добрага прыцелясуседа.

Наша шчырая, добрасуседская дружба, заснаваная на ўзаемнай любові і дапамозе, замацавана высокім дзяржаўным актам — дагаворам аб дружбе, ўзаемнай дапамозе і пасляваенным супрацоўніцтве, які падпісаны 21 красавіка 1945 года ў Маскве.

Мы сёння з'яўляемся сведкамі таго, як і дзёна і цудоўна развіваюцца адносіны паміж нашымі братнімі народамі. Беларускі народ з вялікаю любоўю ставіцца да свайго суседа — польскага працоўнага народа і з кожным годам маюць нашы добрасуседскія адносіны. Разам з усімі савецкімі народамі ён дапамагае польскаму народу ў аднаўленні Варшавы, у прыўвядзенні ў пабудову Палаца культуры. Мінскі аўтамабільны завод паслаў на будоўлю дзесяткі магутных аўтамашын, Віцебскі домабудуальнічы камбінат паслаў шмат зборных жылых дамоў.

Нашы братнія народы, савецкі і польскі, як і ўсе свабодналюбівыя народы, сёння актыўна змагаюцца са мір. Супраць падпалічыкаў новай вайны, супраць чалавечанавісціва — магутны лагер міру на чале з вялікім Савецкім Саюзам. Братні польскі народ з'яўляецца актыўным барацьбітом сярод прыхільнікаў міру.

«Амерыканскія палітыкі нанавісі, збойства і вайны, — гаворыцца ў кнізе «Дакументы вярховай дзейнасці ўрада Злучаных Штатаў супраць народнай Польшчы», нядаўна выданае ў Варшаве, — польскі народ супрацьстаяе палітыку дружбы, свабоды і міру. Гэта палітыка не толькі Польскай Народнай Рэспублікі, але і ўсяго лагера міру, да якога Польшча належыць. Непадобна і анова гэтай палітыкі з'яўляецца наш братні і верны саюз з вялікім Савецкім Саюзам».

Гэтыя шчырыя словы — словы ўсяго польскага народа. Мы, савецкія людзі, адказваем на іх шчыраю падакцяю і абіданнімі ішча больш мацаваць нашы братнія сувязі.

Хочацца ў гэты ўрачысты дзень сустрэчы дарагіх госцей нагадаць словы нашага любімага народнага паэта Якуба Коласа:

Мае браты, мае суседзі,
Свабодны, новы польскі люд!
Няхай-жа песняй звонкай медзі
Красуе наша дружба тут!
Няхай-жа стане тленню, прахам
Жыцця мінулага ярма!
Мы пойдзем далей новым шляхам,
Друг другу руку падамо!

Пятрусь БРОУКА.

Выступленне польскага ансамбля «Мазоўш» ў Мінску ўлетку гэтага года.

Юліян ТУВІМ. Песня аб Светлым Доме

Будаваў Светлы Дом,
Высачыны Светлы Дом,
Прыгажэй ён з кожным годам
Мармурам блішчэй вясёлым.

Там на лесніцах пад неба
Паднялі грамадзюды,
Каб грывеў з малаўкай грым.

Ён вышэй званіць касцёла,
Гэты новы Светлы Дом,
Гулка б'ю жалезны лом...

Там малакі залатыя,
Вежы, што ўдымалі самі,
Аб чым марылі часамі,
Калі ўзводзілі той дом.

Дом цудоўнейшы ўдымалі, —
Асвятляла сонца далі,

Першая старонка.
П. Броўка. — Непарушная дружба польскага і савецкага народаў.
Л. Любімаў. — Падарунак польскіх сяброў.
Сесія Сусветнага Савета Міру.
У Міністэрстве культуры БССР.

Другая старонка.
Юр. Васільеў. — Барацьбіт за высокадэйную літаратуру.
І. Элентух. — Мастак і яго тэма.

Трэцяя старонка.
П. Кабарзэўскі. — Герцаіная эпопея.
Р. Сабаленка. — Гаспадары зямлі.
Г. Цітовіч. — Год творчай працы.

Чацвертая старонка.
Д. Фактаровіч. — Класічная камедыя і яе сцэнічнае ўвасабленне.
А. Яленец. — А цыркун усё скача... (фельетон).
І. Барысаў. — Не, гэта не для дзяцей!

Сесія Сусветнага Савета Міру

23 лістапада ў Вене адкрылася сесія Сусветнага Савета Міру, якая прыняла наступны парадак дня:

1. Дзеянні, якія павінны быць распачаты для вырашэння міжнародных разнагалоссяў і канфліктаў шляхам пагадненняў, прыёмных для ўсіх (урэгуляванне карэйскай і германскай праблем, забарона вадароднай бомбы і ўсіх відаў зброі масавага ўжывання, скарачэнне ўзбраенняў і іншыя).

2. Прапанова па правядзенню сусветнай сустрэчы ў абарону міру.

Адкрываючы сесію Сусветнага Савета Міру, выдатны вучоны і настаўны барацьбіт за мір Жозе-Кьюры на пытанню аб вышуканні сродкаў для аслаблення міжнароднай напружанасці адказаў:

— Хіба нарада прадстаўнікоў пяці дзяржаў, на якіх ляжыць найбольшае адказнасць за падтрыманне і ўмацаванне міру, не прадставіла-б сабой найбольш шлях да змякчэння міжнароднага напружання?

Няхай прадстаўнікі пяці вялікіх дзяржаў сустрэюцца і шляхам абмену думкамі з паводу сваіх інтарэсаў і сваіх апасенняў і шляхам абмеркавання ў агульных рысах праблем, якія выклікаюць разнагалоссе на ўсім свеце, рассеюць падазрэнні і разраджаць атмасферу.

Я лічу, што адна з асноўных задач нашай сесіі заключаецца ў тым, каб знайсці найбольш дзейны сродак з мэтай дабіцца таго, каб гэтыя так неабходная нарада адбылася.

На сесіі выступілі віцэ-старшыня Сусветнага Савета Міру П'етра Нені. Ён падкрэсліў, што народы хочуць сумленнага ўрагулявання міжнародных праблем, шчырага імкнення дагадненняў, прыёмных для ўсіх.

Сакратар Сусветнага Савета Міру Жыльбер дэ Шамбрэн прысваіў сваю прамову, гадоўным чынам, германскай праблеме.

Ле Дзін Там (В'етнам) у сваёй прамове сказаў, што вайна, якая вядзецца цяпер у В'етнаме, навязана народу гэтай краіны французскімі каланізатарамі. Ле Дзін Там звярнуўся да ўдзельнікаў сесіі з заклікам асудзіць дзеянні амерыканскіх і француз-

скіх імперыялістаў, накіраваныя на расшырэнне і зацвягненне злачыннай вайны ў В'етнаме, і арганізаваць магутную кампанію за спыненне вайны і мірнае ўрагуляванне в'етнамскага пытання.

Старшыня Усеаўстрыйскага Саюза пісьменнікаў, член Бюро Сусветнага Савета Міру Мао Дунь падкрэсліў, што ўрад ЗША хоча і вымушаны быць пайсці на перамір'е ў Карэі, але ўсім сіламі спрабуе зрабіць гэтае перамір'е нетрывалым.

Прадстаўнік герцаічнага карэйскага народа Хан Сер Я ўказаў, што наперак перадакна рэакцыйных колаў ЗША і зраднацкай клікі Лі Сын Мана народ прыкладае ўсе намаганні, каб мірным шляхам вырашыць карэйскае пытанне.

З вялікай прамовай да ўдзельнікаў сесіі звярнуўся Ілья Эрэнбург (СССР). Ён сказаў, што за год, які прайшоў з часу Кангрэса народаў, сілы міру ўзрастаюць. Аднак, заявіў ён, пагроза вайны ішча не мінавала. Ішча не змоўкаі галасы людзей, якія адкрываюць заклікаюць да новага вяртання.

Эрэнбург паказаў у сваім выступленні, што, гаворачы аб «перагаворах», дзяржаўныя дзеянні ЗША разам з тым робяць усё, выкарыстоўваюць любыя прычынны, каб зрабіць немагчымымі перагаворы, якія прапануюцца ў інтарэсах аслаблення міжнароднай напружанасці. Амерыканскія правыя колы зрываюць урагуляванне карэйскай праблемы і пытанне аб раззбраенні і забароне тых відаў зброі, якія пагражаюць у першую чаргу безабароннаму насельніцтву.

У заключэнне Эрэнбург сказаў, што рашэнні, якія прыме сесія, павінны ўнесці яскасць у праблему перагавораў і пагадненняў. Гэтыя рашэнні павінны садзейнічаць аслабленню міжнароднага напружання і быць прыёмнымі для міралюбівых людзей любых перакананняў, для патрыётаў любой краіны.

На сесіі таксама выступілі прадстаўнікі Савецкага Саюза А. Суркоў, прэзідэнт Англійскага камітэта абароны міру Фрэнк Ільфонс дэлегат Токусабура Дан, Вільгельм Янефэ (Заходняя Германія), Мінер-Кулінг (Галандыя), Анежка Гадзіава-Сігурна (Чэхаславакія), Говінд Сахаі (Індыя) і іншыя.

У Міністэрстве культуры БССР

Шэфства над школамі ФЗН і рамесніцкімі вучылішчамі

Студэнты, прафесары, выкладчыкі Беларускага політэхнічнага інстытута імя Сталіна шэфтуюць над рамесніцкімі вучылішчамі №№ 9 і 24 і школаў ФЗН № 95.

Аб змесце і формах шэфскай работы расказаў на чарговым паседжанні калегіі Міністэрства культуры БССР дырэктар інстытута М. Дарашэвіч.

Выкладчыкі будоўнічага факультэта інстытута прычталі для вучняў школаў ФЗН № 95 дзесяць лекцый аб найноўшых дасягненнях навукі і тэхнікі. З цікавасцю праслухалі вучні лекцыі прафесара Ю. Ягорава «Архітэктура высотных будынкаў Мінска», кандыдатаў тэхнічных навук А. Андрэўскага — «Новыя тыпы печаў», Э. Пейзера — «Новыя будоўнічыя матэрыялы» і рад іншых.

Пры чытанні лекцый дэманстраваліся наглядныя дапаможнікі, праводзіліся заняткі ў лабараторыях інстытута. Так, напрыклад, па курсу «Будоўнічыя матэрыялы» было арганізавана шэсць лабараторных заняткаў. Эжэкурсіі на лабараторыях інстытута дамагалі вучням знаёмства з найноўшай апаратурай, абсталяваннем, прыбрамі, з метадамі выпрабавання матэрыялаў і вырабаў.

Кафедра будоўнічага факультэта з ліку навуковых работнікаў выдзеліла кансультаў, якія будуць аказваць дапамогу ў павышэнні ведаў выкладчыкаў і майстроў вытворчага навучання.

Аўтаратарны факультэт шэфтуюць над рамесніцкімі вучылішчам № 24. За мінулы год студэнты ў вучылішчы правялі 75 гутарак і дакладаў. Наваздаваліся таматчыныя экскурсіі на лабараторыях і тэхнічных кабінетах інстытута. Вучні павылі ў лабараторыях электрычных машын і станцыяў, металазнаўства, супраціўлення матэрыялаў, гідралікі.

Студэнты былі актыўнымі арганізатарамі ўсёй пазакласнай работы: лекцыйнай, спартыўнай, гуртоўкай мастацкай самадзейнасці.

Калегія ў сваім рашэнні адобрыла шэфскую ініцыятыву Беларускага політэхнічнага інстытута імя Сталіна.

У першым квартале 1954 года будзе выдзелена масавым тыражом брашура аб вопыце шэфскай работы Політэхнічнага інстытута над навукальнымі ўстановамі працоўных рэзерваў.

Альбом «Савецкая Беларусь»

Міністэрства культуры БССР ухваліла да выдання ілюстраваны альбом «Савецкая Беларусь». У альбоме побач з іншымі матэрыяламі будуць змешчаны фатаграфіі народных і заслужаных артыстаў, пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў Савецкай Беларусі.

Альбом мяркуецца выдасць у пачатку 1954 года тыражом 5.000 экзэмпляраў.

Соцыялістычнае спаборніцтва кінарботнікаў

Падвезены вынікі сацыялістычнага спаборніцтва кінатэатраў і сельскіх кінаўстаноўка за трэці квартал гэтага года.

Добрых вынікаў у працы дабіліся славскі кінатэатр «Радзіма», брацкі — «Беларусь», віцебскі — «Зара», барысаўскі — «Перша мая», мінскі — «Паўторнага фільма» і «Першы» і рад іншых.

Значная работа па арганізацыі гледача праведзена раённымі кінатэатрамі. Жабчыцы кінатэатр, напрыклад, за апошні квартал фінансавы план выканалі на 179,3 працента, Чорвенскі — на 173,4, Новабеліцкі — на 151 працэнт. На рэспубліцкі перавыканалі свае планы 40 раённых кінатэатраў.

У Беларусі паспяхова працуюць многія калгасныя кінатэатры. Асабліва вызначыліся стацыянарныя кінаўстаноўкі Гомельскага раёна ў вёсках Яроміна (кінамеханік тав. Шульман), Сеўрукі (кінамеханік тав. Школьнік), Пакалюбічы (кінамеханік тав. Галамсаў), якія кварталныя план перавыканалі ў паўтара-два разы.

Спраўдзімымі клопатамі аб сельскім гледачу прасякнута дзейнасць многіх кінамеханікаў. Пяршынства ў спаборніцтве паміж імі трымаюць кінамеханікі Гарадоцкага раёна т.т. Данілаў, Шкуцьнак, Куракоў, Зуеў, Анісімаў. Значна перавыконваюць планы сельскія кінамеханікі Віцебскага раёна т.т. Васільеў, Ісачанка, Бугаеў, Плакеў і іншыя.

Адначасова адзначана, што Гродзенскі, Пінскі, Маладзечанскі і Брацкі абласныя ўпраўленні культуры і абкомам саюза работнікаў культуры гэтых абласцей дрэнна кіруюць сацыялістычным спаборніцтвам кінарботнікаў, асабліва сярод сельскіх кінамеханікаў.

Прапанавана ўсім абласным аддзелам культуры і абкомам саюза работнікаў культуры шырока пашыраць перадавы вопыт работ кінамеханікаў і матэрыялаў Гарадоцкага раёна Віцебскай вобласці.

Падарунак польскіх сяброў

Цудоўнай традыцыяй стаў абмен асобнымі выкананцямі, канцэртнымі бригадамі і нават цэлымі вялікімі тэатральнымі калектывамі паміж Савецкім Саюзам і краінамі народнай дэмакратыі. Год таму назад сталіцу нашай Радзімы — Маскву наведаў польскі оперны тэатр імя Станіслава Манюшкі. Масква аказала сардэчны прыём таленавітаму калектыву.

У сваю чаргу і ў Польшчы павялілі віднейшы савецкі тэатральны калектыв. У тэатрне, адрасаванай калектыву тэатра імя Моссовета, Валасаў Берут пісаў, што гастролі савецкага тэатра «... унеслі неаднымі ўклад у вялікую справу польска-савецкай дружбы, у справу абароны міру і культуры».

Тры гады таму назад у час работы Другога Сусветнага кангрэса прыхільнікаў міру ў Варшаве польскія сябры запрасілі групу савецкіх гасцей паслухаць оперу польскага класіка Станіслава Манюшкі «Страшны двор».

Сярод удзельнікаў Кангрэса знаходзілася народная артыстка Саюза ССР Ларыса Намісееўна Александрэўская.

Опера «Страшны двор» адразу-ж захваліла слухачоў свай прастамай і дасупнаснаю музычнай мовай, глыбока нацыянальным характарам твора. Там-ж у Александрэўскай нарадзілася думка ажыццявіць пастаноўку гэтай цудоўнай оперы на сцэне беларускага тэатра. Польскія сябры падарылі тэатру ўвесь нотны матэрыял, аркестроўку і клавірны оперы «ў памяць Другога Сусветнага кангрэса прыхільнікаў міру ў Варшаве і вечнай непарушнай дружбы савецкага і польскага народаў у іх агудальнай барацьбе за мір». Так запісана на партытуры оперы.

Наш калектыв з вялікім удзімам працаваў над пастаноўкай гэтай оперы і ў канцы 1951 года паказаў прэм'еру спектакля мінчанам (пераклад лібрэта на беларускую мову зроблены паэтам Максімам Танкам). Мы шчаслівыя, што ў нас, у Беларусі — бліжэйшай суседкі дэмакратычнай Польшчы, на сцэне нашага тэатра ўпершыню ў Савецкім Саюзе ажыццяўлена пастаноўка гэтай оперы, якая адразу-ж заваявала прызнанне савецкіх гледачоў. Наста опера пастаўлена была і цэлым радам другіх тэатраў нашай краіны.

Савецкі народ глыбока цаніць і паважжа таленавіты польскі народ, які падарыў свету вялікіх сваіх сыноў — кампазітара Ф. Шапана і паэта Адама Міцкевіча, радуецца росквіту і росту цудоўнага мастацтва польскага народа.

Мацнеюць культурныя сувязі савецкага народа з народамі, якія ўшпэўна ідуць па шляху сацыялізма.

Прыезд у сталіцу Савецкай Беларусі Мінск дэлегацыі дзясцой польскай культуры — новы доказ цеснай дружбы беларускага і польскага народаў.

Мы горача вшчумем дарагіх гасцей, пасланцоў міру і дружбы, і жадаем ім вялікіх поспехаў у будоўніцтве новага цудоўнага жыцця свабоднага польскага народа.

Л. ЛЮБІМАЎ,
галоўны дырэктар Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета.

Сцэна з оперы «Страшны двор» у Беларускім дзяржаўным тэатры оперы і балета. Фота І. Салавейчыка.

Ветар савецка-польскай дружбы

Сёння ў тэатры оперы і балета адбудзецца вечар савецка-польскай дружбы. З уступным словам выступіць старшыня Беларускага таварыства культурнай сувязі з заграўнай Г. Н. Верасаў.

Дакад «Непарушная дружба польскага і савецкага народаў» зрабіць старшыня Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР П. У. Броўка.

Беларускія пісьменнікі працягваюць свае вершы і творы польскіх паэтаў, перакладзеныя на беларускую мову. У заключэнне адбудзецца канцэрт з твораў рускай класічнай, польскай і савецкай музыкі.

На вечары будзе прысутнічаць дэлегацыя дзясцой культуры і навукі Польскай Народнай Рэспублікі на чале з Стафанам Ігнарам.

На беларускай мове

Расце і ўмацоўваецца дружба паміж польскімі і беларускімі народамі. У нашым перыядычным друку — часопісах, газетах з'яўляюцца артыкулы, прысвечаныя поспехам польскай літаратуры, мастацтва і культуры Польскай Народнай Рэспублікі.

Беларускія пісьменнікі перакладаюць творы польскіх паэтаў. Нашаму чытачу шырока вядомы зроблены Янкам Купалам пераклады твораў Адама Міцкевіча «Ваявода», «Вурыс і яго сыны», баллада «Пані Твардоўска», урыўкі з «Конрада Валенрода», твораў Марыі Калапніцкай — «Тры пары дзяў», «Варажбіткі», «Збудзіўся лес, аваяў лес». Многа твораў Міцкевіча перакладзены Максімам Танкам: «З крымскіх санетаў» і рад іншых. Творы Адама Міцкевіча перакладаў Ніліп Пестрак, Валанцін Таўлай, Міхась Клімковіч, Аркадзь Куляшоў.

Дзяржаўнае выдавецтва БССР запланавала на 1954 год выдаць зборнік «Сучасная польская паэзія».

Галоўны ўваход у Пузанскі оперны тэатр.

Барацьбіт за высокайдэйную літаратуру

Сяргей Міронавіч Кіраў — выдатны дзеяч Комуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы. Ішчэ аддоўга да Кастрычніцкай рэвалюцыі ўступае ён на шлях рэвалюцыйнай барацьбы, аддае ўсе свае сілы справе вызвалення народа ад прыгнёту капітала і да апошніх дзён свайго пудоўнага жыцця нястомна працуе на фронце сацыялістычнага будаўніцтва, выконваючы важнейшыя заданні партыі.

Яго жыццё — выдатны прыклад служэння народу, узор мужнасці і непакіснасці ў барацьбе, невычарпальнай веры ў перамогу справы камунізму. Выхаваны Комуністычнай партыяй, Кіраў прайшоў суровую школу рэвалюцыйнай барацьбы і ўвасобіў у сабе лепшыя рысы партыйнага кіраўніка, які непарушымі сувязямі звязаны з масамі, самаахвирна адданы Радзіме і народу. Увесь яго вопыт — воля памыянага трыбуна, які басконца бліжэй і далей савецкім людзям.

захоўваюць сваё жывое значэнне і ў нашу эпоху.

У гады савецкай улады з выключнай сілай разгортваюцца дзудоўныя якасці Сяргея Міронавіча Кірава як партыйнага кіраўніка ленынска-сталінскага тыпу. Кіраў заўсёды знаходзіцца на рашаючых участках сацыялістычнага будаўніцтва, упарта і настойліва, з уласцівай яму невычарпальнай энергіяй праводзіць у жыццё палітыку Комуністычнай партыі, мужа адстаявае адзінства і маналітыскасці партыі, выкрываючы і выкарчавваючы яе ворагаў. Кіруючы Ленінградскай партыйнай арганізацыяй, вырашаючы пытанні найскладанейшых пытанняў сацыялістычнага будаўніцтва, С. М. Кіраў аддаваў велізарную ўвагу ідэалагічнаму фронту, праблемам сацыялістычнай культуры, літаратуры і мастацтва, задачам марксісцка-ленынскага выхавання кадраў.

Выхаванне кадраў заўсёды было ў цэнтры ўвагі С. М. Кірава. У сваіх выступленнях ён настойліва падкрэсліваў думку аб неабходнасці самых уважлівых, клопатлівых адносін да кадраў, вучыў выходзіць іх на практычнай рабоце, на жывой справе, у барацьбе з дзяжасцямі, у пераадоленні перашкодаў. Разам з тым ён указваў на выключную важнасць ідэянага гартвання кадраў, павышэння іх тэарэтычнага ўзроўню, без чаго немагчымы поспех у рабоце. Самая каштоўная, самая дарагая, самая блізкая справа для кожнай партыйнай арганізацыі, гаварыў С. М. Кіраў, гэта ленынскае выхаванне членаў нашай партыі. «Чым мацней, чым шырэй мы будзем укараняць ва ўсе звенні нашага велізарнага партыйнага арганізма, ва ўсе звенні нашага велізарнага савецкага апарата прыяцпы ленынізма, тым больш пярэда і нарэйна пайдзе наш рух уперад па ўмацоўванню і расшырэнню пазіцыі сацыялізма».

Нашы кадры павінны авалодаць усімі бакамі культуры. Гэта палажэнне Кіраў развіваў настайліва, падкрэсліваючы, што перад нашым народам стаіць такія грандыёзныя задачы, якіх ішчэ не ведала гісторыя, і вырашчыць паспяхова гэтыя задачы можна толькі пры той умове, калі нашы кадры будуць узброены ведамі, будуць стаіць на вышэйшым культурным узроўні. Ён рэзка крытыкаваў тых работнікаў, якія зняважліва адносіліся да гэтай задачы, лічычы яе другараднай, прыкрывалі сваё нежаданне вучыцца спасылкамі на заняцкасць.

У мастацкай, літаратурнай, у мастацтва С. М. Кіраў бачыў важны сродак камуністычнага выхавання народа, клопатліва выходзіў пісьменніцкі кадры, мудра навіроўваў іх творчыя інтарэсы. Наша літаратура і мастацтва, гаварыў ён, павінны быць самымі перадавымі ў свеце, быць сцяганам перадавых ідэй, даваць высокую ўзору мастацкага майстэрства. Комуністычная партыя не можа не цікавіцца дэсам савецкай літаратуры, не можа стаіць у баку ад гэтай важнай справы. «Літаратура, — гаворыць ён, — ужо з'яўляецца прыкметнай часткай нашага ідэянага жыцця, дзвер яна набылае зусім выразны ўплыў на велізарны тоўшчы працоўных нашай краіны. Ці можа прайсці міма гэтай галіны свядомы камуніст, які адчувае сваю адзіннасць у працы? Зразумела, не. Самым уважлівым чынам ён павінен ва ўсім гэтым разбірацца».

Усе выступленні С. М. Кірава прасякнуты гарачай верай у неперарадзнасць нашай справядлівай справы. І гэты светлы кіраўскі погляд у будучае, яго захвалюючы аптымізм былі заснаваны на баявокім перакананні ў тым, што справа народа, справа Комуністычнай партыі неперарадзасць.

«Справа наша, таварышы, — гаварыў ён, — неперарадзасць не толькі таму, што ў нас вялікая армія будаўнікоў, але і таму, што мы будзем па плану такога архітэктара, які не сабецца в правільнай гістарычнай дарогі, наш архітэктар — гэта наша неперарадзасць большавіцкай партыі, узброеная ленынізмам».

І гэта вернасць Кірава партыі была неанівіяна агіднай бандзе ворагаў народа. Сяргей Міронавіч Кіраў загінуў на баявым пасту. Ён быў верным сынам народа, і народ глыбока шануе яго памяць, павышаючы славу сацыялістычнай Радзімы, усе прысвойчы згуртоўваючы свае рады вакол вялікай партыі Ленына—Сталіна.

Юр. ВАСІЛЬЕВ.

У Антопальскім раёне

Фестываль сельскагаспадарчых фільмаў

3 8 па 28 лістапада ў раёне праводзіўся фестываль сельскагаспадарчых фільмаў. Амаль ва ўсіх калгасах раёна дэманстраваліся кароткаметражныя кінакарціны «Асновы травапольнай сістэмы земляробства», «Навіны сельскай гаспадаркі», «З'яўляеца вярхоўка глебы» і інш.

Пошта аднаго калгаса

Газеты і часопісы стала ўвайшлі ў быт калгаснага сялянства, культурныя запатрабаванні якіх няспына павялічваюцца.

Штодзённа сельгасарцель імя Калініна атрымлівае 230 цэнтральных і рэспубліканскіх газет і многа часопісаў.

Любімае месца адпачынку

Вялікую работу па арганізацыі культурнага адпачынку працоўных праводзіць раённы Дом культуры. Тут рэгулярна чытаюцца лекцыі і даклады, наладжваюцца вечары адпачынку моладзі.

Пры Доме культуры працуюць драматычны, харавы і харэаграфічны гурткі. У іх удзельнічаюць рабочыя і служачыя прадпрыемстваў і ўстаноў раённага цэнтра, а таксама калгаснікі з бліжэйшых сельгасарцеляў. У рэпертуары драмгуртка — «Васа Жалезнова» М. Горькага, «Ракі» С. Міхайлава, а таксама многа аднаактоўных п'ес. Дыямі тэатрам ім Ленынскага камсамола Беларускай Радзімы спектакль «Ляяснога возера» Ц. Саладара.

Калгасныя клубы

У вёсцы Дзямідаўшчына — цэнтры сельгасарцеляў «Большэвік» — пабудаваны калгасны клуб. Яго глядзельная зала разлічана на 150 чалавек. У новым памяшканні пачалі ўжо сваю работу драматычны і харавы гурткі. У клубе размешчана калгасная бібліятэка.

Сіламі камсамолаў будуюцца клубы ў калгасах імя Калініна.

Новы кінатэатр

У Антопальскім раёне будуюцца ўсімі абсталяваныя пад новы кінатэатр. Глядзельная зала змесціць 210 чалавек. Прыгожа аздабляецца фойе. На другім паверсе будзе вялікі пакой адпачынку. Для кінатэатра набытае мэбля і новая кінаапаратура тыпу гарадскіх устаноў.

Побач з кінатэатрам будзе кавяр.

Б. ВАЛОДЗІН.

Выбраныя творы Янкi Купалы на украінаў мове

Нядаўна ў Кіеве выданы 10-тысячным тыражом аднатомныя выбраныя творы Янкi Купалы ў перакладзе на украінаў мову. Раздзел пазіі ў кнізе прадстаўлены шматлікімі вершамі пазіі і яго пазамі «Над ракой Арэсай», «Курган», «Тарасова доля», «Барысаў», «Зімо», «Нікому», «Безназоўнае», «Бандароўна», «Адвечная песня» ў перакладах П. Тычыны, М. Рымскага, М. Бажана, В. Сасюра, А. Малышка, М. Стэльмаха і інш. У раздзеле «Драматычныя творы» надрукавана камедыя «Паўлінка» ў перакладзе П. Тычыны і Т. Масэні, а таксама драма «Расклінае гняздо» ў перакладзе О. Макрыева. У кнізе змешчаны партрэт і аўтабіяграфія Янкi Купалы. Аднатомнік вышаў пад рэдакцыяй Паўла Тычыны.

Запланавана ў бліжэйшым часе выдаць асобнай кнігай пазію «Тарасова доля».

Абмеркаванне спектакля «Каварства і любоў»

Студэнты Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя В. І. Ленына сустрэліся з артыстамі тэатра імя Янкi Купалы для абмеркавання новага спектакля «Каварства і любоў». На вечары прысутнічалі рэжысёр тэатра Л. Рахленка, артысты Ул. Уладзімірскі і Т. Аляксеева.

Л. Рахленка падрабозна азнаміў студэнтаў з работай, якую правёў тэатр над новым спектаклем.

Студэнт Я. Рапановіч у сваім выступленні адзначыў, што пастаўка новага спектакля мае вялікае значэнне. Твор Шылера прагучыў на нашай роднай мове. Аднак у спектаклі ёсць і недахопы. Пераклад п'есы (перакладчык М. Лужанін) не зусім задавальняе гледачоў. Некаторыя сказы ў перакладзе няясныя. Асабліва гэта відць у тэксце ролей Вурма і Мілера.

Адначасова цікавае афармленне спектакля мастаком А. Грыгар'янем.

Б. МАНЦЭВІЧ.

Мастак і яго тэма

Трэцяга ліпеня 1944 года мастак В. Волкаў сустрэкаў з мінчанамі савецкіх

І. ЭЛЕНТУХ

ў сувязі з агуднальн структурай карціны. У творы В. Волкава няма залішняй

Першыя эскізы не садавальнялі аўтара. Яны былі перагружаны дэталлямі, другараднымі сітуацыямі, за якімі не відць блы ідэі. У іх адсутнічала галоўнае — паласнасць паказу. Кампазіцыя распадалася на рад лірычных сцен; кожная група ўспрымалася ізалявана, у адрыве ад дугі.

Ад гэтага мастаку, вядома, прышлося адмовіцца. Яго пошукі пайшлі па лініі абудулення, эпічнага паказу ўсенароднай урачыстасці. Каб глядач мог лёгка зразумець асноўную ідэю аўтара, трэба, каб кампазіцыя твора была гранічна яснай і даходлівай.

Толькі аднаціццаты варыянт кампазіцыі змог задавоўваць мастака. Восем год напружанай працы аддаў ён карціне.

За гады работы над палатонам В. Волкаў сабраў немаля шматлікіх матэрыялаў, які сам па сабе з'яўляецца значнай мастацкай каштоўнасцю. Аднак толькі малюнак да карціны налічваецца больш 200. Кожны тып, кожная асоба, рух, кожная дэтал строгі прауамны. І воль работа закончана і заняла сваё пачэснае месца на Рэспубліканскай мастацкай выстаўцы.

пачэсна, знешне рытарычных прыёмаў праўдзеныя шчаслівага моманту вызвалення. Усе ўвагу мастак сканцэнтраван на паказе ўнутраных перажыванняў сваіх герояў. У выразах твару, позах, міміцы, жэстах перададзена вялікая ўхваліцанасць. Адчуваецца, што адбылася вельмі вялікая падзея, нешта ўрачыста-святочнае, такое, што запамінаецца на ўсе жыццё. Перадае ўсё гэта мастак скупа, нават стрымана. В. Волкаў, абудушы ў адно ўсё часткі карціны, здолеў праз адзін момант сустрэчы перадаць сэнс вялікай гістарычнай падзеі.

Удала ў карціне знойдзена размяшчэнне галоўнага тэма, які падзяляе кампазіцыю на дзве няроўныя часткі. Гэта дазволіла аўтару добра згрупаваць і размясціць дзевяці асоб. Групы ў левай і правай частцы карціны, паддзеныя ў буйным плане, дапамагаюць выдзяліць аб'ём і прастору ў карціне. Яны нібы акаймоўваюць і кампазіцыйна падтрымліваюць усю цэнтральную частку і сваім вяртыкальным размяшчэннем надаюць пэўную ўстойлівасць усаму твору.

Дэталёва разглядаючы новы твор В. Волкава, пераконваешся яшчэ раз, што мастак — майстра шматфігурай кампазіцыі. Усе пераназы палатна адзначаны чыснасцю. Перад намі не блізкая маса, у кожнай фігуры адчуваецца натура, тып. Кожны вобраз жыве сваім жыццём, і ўсе разам выказваюць адно пачуддэ — радасць за нашу Радзіму, шчасце вызвалення ад фашысцкага прыгнёту.

Каларыная гама карціны падкрэслівае і раскрывае падзею. Яркія праменні раініжата сонца мякка ахуваюць і людзей, і машыны, і руіны. Чыстая і светлая гама стварае мажорнасць, прыўзнятае усю палатна. Удала пакаладзены фарбы перадаюць прастору глыбіню, аб'ём рэчаў, напаяюць карціну паветрам і святлом.

Трэба сказаць некалькі слоў аб фане. Гэта — старажытная плошча Мінска — плошча Свабоды з прылягаючай да яе вуліцай. Такім чынам, аўтар канкрэтнае дзеянне. Відную ролю ў агуднальн структура палатна іграе архітэктурны пейзаж — гістарычны будынік на плошчы Свабоды і разбураныя дамы на Ленынскай вуліцы.

Руіны — гэтыя нямыя сведкі страшэнных разбураўняў вайны—ствараюць кантраст з агуднальн радаснай пабудовай карціны, падкрэсліваючы і ўмацаючы яе гучанне.

Пры ўсіх бясспрэчных вартасцях карціны трэба сказаць аб некаторых яе недахопах. Аддаўшы галоўную ўвагу першаму плану, аўтар слаба вывіль другі план кампазіцыі. Судзіліныя планы падуць што не згарманіраваны. Многія людзі задняга плана пададзены вельмі абагулена, не выдзелены іх адносін да падзеі, рух іх у многім штучныя, выразы твару не індывідуалізаваны. Таму тут

Вяртанне з тэрафімі. Работа мастака С. Раманава.

Аб недакладнасцях некаторых карцін

Карціна М. Кліенскага «Бала калгаснага насценнай газеты» карыстаецца поспехам у гледачоў Рэспубліканскай выстаўкі. Бала яе заўсёды людзі. Змест карціны вельмі просты: у полі вывеслі свежы нумар насценнай газеты, якая высмейвае гучыта. Раскрытыяваны ў газете стаіць тут-жа, поруч з калгаснікамі, які смяюцца з яго. Але таму не да смеху. Ён злосны.

Сюжэт не новы. Мы ведаем кампазіцыю А. Волкава «Толас дружны», якая вывешана на гэтай-жа выстаўцы. На палатне намалюваны школьнік, раскрытыяваны ў насценнай газете і акружаны таварышамі. І тым не менш работа М. Кліенскага не страчвае сваёй каштоўнасці. На адварот, яна выдана выдучаецца срод аднаціццатых карцін, які мацнейшая. Карціну можна было-б назваць вельмі ўдалай, калі-б у ёй не было парушэння псіхалагічнага заканамернасці, якое вырастае ў істотны недахоп.

Воль фігура раскрытыяванага калгасніка. Ён глядзіць з-пад лба, галава нахілена ўперад, бровы нахмураны. Што можна сказаць аб псіхалагічным стане гэтага чалавека? Твар яго выказвае асласць, нахіленая ўперад галава паказвае ўпартасць, абурэнне. Ён поўны рашыснасці змагацца, пратэставаць.

Такі настрой «героя», мяркуючы па пералічаным знешнім адзнаках. Але што прымусяла яго закінуць праваю руку за галаву ў гэтай позе, аб якой мы прывыклі таварышчэ? «Ён у разгубенасці пачуваў патыліцу?» Мы прымыклі да таго, што жэст рукі, закінутай за галаву, спалучаецца ў чалавека з пачуддэ перауму чалавечам розуму. Уся фігура раскрытыяванага таварышчэ аб рашыснасці змагацца, пратэставаць, жэст-жа правай рукі выказвае перауму розуму. А гэта — процілеглы пачуддэ, якія па прыродзе чалавечай псіхікі не могуць авалодаць чалавекам адначасова.

Есць такія недакладнасці і ў карціне С. Ткачова «У горад на вучобу». Мяркуючы па назве, кампазіцыя павінна адлюстроўваць момант развітання калгаснікаў з двума маладымі землякамі, якія едуць у горад на вучобу. Але ўсё-ж невядома — у горад едуць ці прыходзілі з горада гэтыя хлопцы? У цэнтры карціны юнак і пажылы калгаснік паціскаюцца адзін другому рукі. Абодва намкнуліся адзін да другога так, што можна падумаць, быццам яны толькі-толькі сустрэліся. Гэта адчуванне ўмацаюцца ўсмяшкай на твары юнака. Уражанне нечаканай сустрэчы дапаўняюцца вельмі цікава, якія сведчаць аб тым, што ўладары іх былі спынены на паўдароў некай нечаканай падзеяй. Выходзіць так, што дух «герояў» акружылі землякі, якія даўно не бачылі іх і з вялікай цікавасцю не толькі слухаюць, але і разгаварваюць тых, хто прыходзіў. Твары жанчыны і дзючынны, якія па задуме аўтара павінны, відць, выяўляюць сум разлуку, хутчэй адлюстроўваюць цікавасць, здзіўленне, захваленне, г. зн. — пачуддэ, якія зноў-такі гарманіруюць настрою сустрэчы. Малады хлопек абалершыся на вельмісё, таксама з цікавасцю слухае таварышаў, які людзей, якія вырнуліся пасля разлуку.

Адгэд дзядзёў з дому звычайна больш за ўсё перажывае маці. Але вобраз маці ў карціне няма. Хоць, відзочна, па задуме аўтара, яе павінна прадстаўляць пажылая жанчына, якая глядзіць з цікавасцю і ажыўленнем на юнака. Але гэтая жанчына стаіць у баку, яе выпадковы чалавек, а не актыўны ўдзельнік падзеі.

Многа псіхалагічных недакладнасцей ёсць у карціне І. Фісцава «Юныя мичурніцы». Дзючынна, якая чытае кнігу, робіць чамусьці перасцерагальны жэст. Гэта нагадвае дыржываранне. Хлопчы, які несе сярняку, глядзіць на яе спахохана; дзючынна, што садзіць з пучком расад, надварот, усміхаецца. Што абазначаюць гэтыя знешнія праяўлены пачуддэ і думак герояў—сказаць немагчыма.

Карціна сканпаанавана толькі па колору, форме і перспектыве. Што датычыць сэнсавай кампазіцыі, дык у карціне яе проста няма і таму працягвае яе немагчыма. Нельга сказаць, якія думкі і пачуддэ хапел абудуць у гледача аўтар.

Г. СЦЕФАНСКИ.

Эскізі да карціны.

Эскізі да карціны.

Зацікаўленасць наведвальнікаў

Рэспубліканскую выстаўку выяўленчага мастацтва штодзённа наведваюць стаханаўшы прадпрыемстваў горада, студэнты вышэйшых навучальных устаноў, школьнікі, ваеннаслужачыя.

З новымі работамі мастакоў пазнаёмліся вучні суворскага вучылішча, дырэктары абласных музеяў БССР, хатнія гаспадыні.

У пачатку снежня Саюз савецкіх мастакоў БССР разам з Галоўным упраўленнем па справах мастацтва Міністэрства культуры арганізуе шырокае абмеркаванне

карцін, скульптурных партрэтаў, пейзажаў, якія змешчаны на выстаўцы.

З уступным словам выступіць заслужаны дзеяч мастацтва БССР А. Бембель. Доклады па асобных жанрах зробіць навуковыя работнікі Рэспубліканскай карцінай галерыі: П. Герасімовіч (жываніс), А. Васілеўская (скульптура) і Г. Баравіч (графіка). Запрошаны таксама прадстаўнікі аркамітэта Саюза савецкіх мастакоў СССР, макоўскія мастакі і мастацтвазнаўцы.

МІНСК. На Прывазскай плошчы. Фота Ул. Крука.

Герайчная эпапея

Летам у Вялікім тэатры СССР, а таксама ў Тэатры оперы і балета імя С. М. Кірава (Ленінград) адбыліся першыя паказаны оперы Ю. Шапорына (лібрэта Ус. Раждзественскага) — «Дзекабрысты».

3 таго часу гэты спектакль з назменным поспехам ідзе на опернай сцэне двух буйнейшых тэатраў нашай краіны.

«Дзекабрысты» — герайчная эпапея, якая адлюстроўвае адну са старонак у рэвалюцыйнай гісторыі нашай Радзімы: паўстанне гвардыіскіх палкоў на Сенскай плошчы ў Пецярбургу 14 снежня 1825 года.

Лейтэнтант вызначэнне гістарычнай ролі дзекабрыстаў — аснова ідэйнай задумы оперы, якая адлюстравала героямі «першых рэвалюцыйнаў», трагічна іх адарванасці ад народнага мас, без дзейснага ўдзелу якіх рэвалюцыйныя парні «прышпіла» свабоды» ярка ўспыхнуў толькі на момант, каб потым пагаснуць у змрочнай спыжы самадзяржаў. Справа, за якую змагаліся дзекабрысты, аказалася пад ілюзіямі самога народу, і пры тым яго перадавому рэвалюцыйнаму атруду — рускаму пролетарыату. Краіна пераможна сацыялізма шануе краіна дзекабрыстаў, як першых рускіх рэвалюцыйных барабатоў. Гэтым у першую чаргу тлумачыцца тая глыбокая цікавасць, з якой сучаснае сацыялістычнае грамадства новаю оперы.

Сюжэтная аснова твора нескладаная. Сын багатай памешчыцы княгіні Ольгі Мірошчына гвардыіскі афіцэр Дзімітрый Шчэпін-Растоўскі кахае суседку па маенту Елену Арлову. Маці Дзімітрыя не хоча і чуць аб няроўным шлюбe. Не бягласнасць становіцца неадольнай перашкодай паміж закаханымі.

Член тайнага таварыства Шчэпін-Растоўскі, які ўжо даўно абурася деспатызмам маці і яе жорсткім абыходжаннем з прыгоннымі, знаходзіць у сабе сілы парваць з сям'ёй. Ён накіроўваецца ў паек, у Пецярбург, і па дарозе сустракаецца са сваімі сябрамі па тайнаму таварыству: Кахоўскім, Якубовічам, Трубецкім, перадае ім пісьмо Пестэля, якім устанавілася сувязь паміж Паўднёвым і Паўночным таварыствамі. Бестужаў прывозіць нечаканую вестку: у Таганроў раптоўна памёр цар Аляксандр І, і ў зручных колах пануе поўная аб'явітанасць: невядома, хто з двух наследнікаў уступіць на прастола: Канстанцін ці Нікалай. Гэтая навіна прымушае ўдзельнікаў змовы неадкладна ехаць у Пецярбург.

Дзімітрый рашуча дазваляе да сваіх таварышаў. Але яго становішча ўскладняецца: на кірмашы ён сустракае Елену, якая вінула родны дом, каб сустрэцца з ім і вырашыць іх агульніць. Дзімітрый гаворыць аб горкай неабходнасці разлучкі. Елена інстынтыва каханай жанчыны і партыяітэі разумее свайго сёбра і багажлаўца яго на далейшы шлях, запінываючы яго ў тым, што гатовая раздзіліць з ім усё, што яму выпадзе ў жыцці.

Далей ідзе Дзімітрый спытаецца з лёсам яго сяброў-дзекабрыстаў: ён прысут-

нічае на тайнай нарадзе ў Рылеева ў ноч напярэдні паўстання, прымае непасрэдна ўдзел у падзеях на Сенскай плошчы і падзяляе лёс сваіх сяброў, зняволеных у Петрапаўлаўскай крэпасці.

Елена, даведаўшыся аб яго асуджэнні на катаргу, дабіваецца ў імператара Нікалая дазволу ехаць за сваім мужам у Сібір. Яна сустракаецца з Дзімітрыем ужо на сібірскім этапе, каб не разлучацца з ім больш ніколі.

Аўтары паставілі перад сабой складаныя задачы. Грамадская атмасфера, у якой жыўць дзеячы паўстання, развіццё і кульмінацыя рэвалюцыйных падзей на здаюцца толькі фонам, на якім праходзіць асабісты лёс лірычных герояў — Шчэпін-Растоўскага і яго жонкі Елены, але арганічна ўплецены ў тканіну самога твора. Гэта засада лібрэта і пазата Ус. Раждзественскага. Глядач бачыць у арках драматычных эпізодах шырокую панараму народнага жыцця, усю царскую Расію першай чвэрці XIX стагоддзя. Перад ім праходзіць падмаскоўны маент уладарнай і жорсткай памешчыцы, карчы на наштовым тракце паміж Масквой і Пецярбургам, дзе адбываецца адзін з тэатральных удзельнікаў руху, шумны кірмаш, ахвонены стыхійна народнага гуляння, нарада ў Рылеева ў ноч напярэдні паўстання і само паўстанне на Сенскай плошчы (узаюмоўнае, дарэчы сказаць, ва ўсёй яго гістарычнай дакладнасці на аснове апошніх даследаванняў савецкай навуцы). Паказаны былі ў Зіміні палацы, казачыніцы Петрапаўлаўскай крэпасці і, нарэшце, сібірская дарога, на якой народ гарачым спачуваннем сустракае мужных барабатоў супраць самадзяржаў, якія з горда ўзнятай галавой ідуць на катаргу.

Опера Ю. Шапорына — народная эпапея. У ёй паказаны ўсе сацыяльныя колы тагачаснай Расіі: сялянне, садыты, духавенства, гандляры, рацыйнікі і перадавыя прадстаўнікі дваранства, прыводныя знаці і самі ўдзельнікі снежанскага паўстання. У жыццёвых вобраззах праходзіць гістарычныя асобы: Пестэль, Рылеев, Бестужаў, Кахоўскі, Якубовіч, Трубецкі і праціпа-стаўленыя ім прадстаўнікі рацыйніцкага лагера: імператар Нікалай І, шэф жандармаў Бенкендорф, мітрапаліт Серафім, зраджыц Растоўцаў.

Але галоўную роллю ў оперы іграюць народныя масы, што ўскхваленым надзеямі і не маюць магчымасці прыняць у іх дзейны ўдзел — часткова па віне саміх удзельнікаў паўстання, якія ў сілу сваёй дваранскай абмежаванасці бяліца абудзіць «Пугачова ў народзе».

Народная мелодыка, на якой будзецца ўсё музычнае развіццё оперы, адлюстроўвае імкненне прыгнечанага народа да лепшага жыцця, глыбокі трагізм саміх дзекабрыстаў, якія аказаліся адзінокімі ў сваіх вышаральных момант паўстання, нягледзячы на ўсе свае высакорытныя парывы і асабістую мужнасць. Падзеі, якія адбыліся на Сенскай плошчы, былі сапраўды народнай трагедыяй. Музыка Ю. Шапорына, якая раскрывае іх у шы-

рокім, эпічным развіцці, набывае характар гістарычнага палатна, па сваёй ідэйнай задаме блізкага такім творам рускай класікі, як «Хаваншчына» або «Бярэс Гадуюн».

Дзеянне на сцэне ўвесь час будзецца на вострых канфліктах і розкі кантрастах. Гэта дало магчымасць кампазітару разгарнуць яркі музычны матэрыял. Самадзяржаўнаму деспатызму праціпастаўлены свабодальства і рэвалюцыйны прагнест; чыноўніцкай бядушчывасці акружачых цара колаў — чыстае і палымінае каханне Дзімітрыя і Елены, якое пераадлавае ўсе перашкоды.

Музыка Ю. Шапорына глыбоканародная па сваёй сутнасці. Яна развіваецца на рэалістычных інтанацыйных народнай мовы, на шырокай мелодыцы народнай і салдацкай песні і разам з тым — у характэрныя стыхі варожка лагера — адлюстроўвае змрочную эпоху самадзяржаўнага прыгнесту. Ідэйным і музычным лейтэматывам у ёй гучаць пушкінскія словы: «Говарыць, верь, взоідет она, звезда пенительного счастья». Кампазітар удалося ўвасобіць гэты лейтэматыў у форме сапраўднага рэвалюцыйнага гімна, які з'яўляецца разам з тым характэрыстыкай герайчных вобразаў дзекабрыстаў.

Ю. Шапоры даў выразную агульную характэрыстыку ўдзельнікаў паўстання і адначасова надзляў іх адметнымі індывідуальнымі рысамі. Створаным музычным партыжэтам суровага і мучанага Пестэля, непакіхнага, адважнага і разам з тым лірычна мяжкага Рылеева, палкага Бахоўскага, гарачага, неўраўнаважанага Якубовіча, нерашучага Трубецкага, па-яўнаці ўскхвалянага Шчэпін-Растоўскага, высакорытнага і светлага душой Бестужава. Такім-ж яркімі фігурамі з'яўляюцца пометаімы і зьюты, грубы салдафон імператар Нікалай, хітрая двудушная ліса Бенкендорф, сентыментальна-слайны мітрапаліт Серафім, бізлітасная і бядушчыва княгіня Шчэпін-Растоўскага.

Вобраз Елены ўвасабіла гарачую гаўнонасць да подзвіга ў імя патрыятычнага абавязку і адлюстроўвае лепшыя рысы жаночага рускага характэра. За спячымі абліччам Елены адчуваюцца апэтызаваныя Некрасавым вобразам «русскіх жанчын» — Трубецкой і Валконскай.

Опера Ю. Шапорына — выдатная па дэя ў савецкім музычным жыцці. Кампазітарам вырашана задача паказу гістарычнага матэрыялу так, што ён успрымаецца жыццём, дзейным і ў нашы дні. Аўтары оперы выраблялі адзіна правільны шлях, — шлях спячымі рэалізма і сапраўднай народнасці. Лірычны талент Ю. Шапорына набыў шырыню эпічнага апавядання і драматычную завостранасць. Музыка «Дзекабрыстаў» мае ярка акрэслены рускі нацыянальны характэра.

«Дзекабрысты» — не толькі добрае прадэя лепшых традыцый рускай нацыянальнай класікі, але і ачыны этап у развіцці савецкага опернага мастацтва.

П. КАБАРЭЎСКІ.

Ленінград.

Кніга пра В. К. Бялыніцкага-Бірулю

У выдавецтве «Совешкі мастак» вышла ў свет кніга «Вітольд Казтанавіч Бялыніцкі-Біруля». Нарыс аб жыцці і творчай дзейнасці народнага мастака РСФСР і БССР, правядзенага члена Акадэміі мастацтва СССР напісаны Г. Жыдкоў.

«Летам 1947 года, — піша Г. Жыдкоў, — В. К. Бялыніцкі-Біруля быў у Беларусі, у мясцінах, памятных яму з маленства. Вы-

нікам гэтай паездкі з'явіўся вялікі, вельмі цікавы цыкл твораў, аб'яднаных агульнай ідэяй паславаеннага адраджэння Беларусі. У гэтых работах з тонкім лірызмам паказана такая прывабная беларуская прырода».

В. К. Бялыніцкі-Біруля падае ў беларускай серыі малюнкаў матывы новай, калгаснай вёскі і вёскі староў, якая адый-

шла ў нябыт. Самая значная з'яўляецца кампазіцыя, названа мастаком «Зноў расціла ясна. (На слядах разбітага ворага)».

У кнізе змяшчана дзесяць фотарэпрадукцый з вядомых карш мастака: «Ясна», «Лёд праішоў», «Вечар юнага мая», «Задумлівыя дні восені», «Веранісеўскі вечар» і рад іншых.

Кніга выдана тиражом 10.000 экзэмпляраў. Афярмленне мастака Н. Сімагіна.

Гаспадары зямлі

«Чалавек без мары, як птушка без крыльляў», — гэтак думаў, ідучы рапной у ваццьярыю Мірскага раёнага ўпраўлення сельскай гаспадаркі і нарыхтовак, старшы арганом Іўгеній Машарскі. Зайшоўшы ў памішканне, ён акінуў вочам супрацоўнікаў, і яму чамусьці збралася неак няёмка і здалося, што яго работа тут нікому непатрэбна. Неахвотна дастаў Машарскі з стала папку з дырэктывамі і дыркуларамі і пачаў перабіраць, перакладаць іх з месца на месца. І можа таму, што на дварэ ўжо адчуваўся похды вясны, з над старажытным мірскім паркам, над вёскамі палаца бадэра дэталі птушкі, Машарскаму падумалася, што ён нават настаяў, стварыўе за гэтым сталом. Ён падшоў да акна канцьярыі, хацеў аглянуць раз зірнуць на вуліцу, але ў гэты ачыны раз прыслухаўся да гатоўнасці калгаснаў да саўбоў. Прабегшы вачыма слухкі ліфбаў, Машарскі заўважыў, што вельмі хронна ідзе ачыстка пасевна.

Ваццьярыя чамусьці яму аддалася ачыта больш цеснай, нятулхай, захацелася паіцьці ў поле, паглядзець сваімі вачыма, як чарнозеў ланішкі праталілі, як набрынявае вясновымі сокамі зямля. Заваўніў тэлефон, і нехта з супрацоўнікаў сказаў:

— Таварыш Машарскі, вас да тэлефона.

— Я вас слухаю. Хто гэта? Архіп Янонавіч? Добры дзень. Зайці да вас, кажаце? Добры! Зараз іду.

У прымінай перагоў сакратара райкома партыі Архіпа Янонавіча Пратасеня Машарскаму сказаў, што яго ўжо чакаюць. Арганом спадзьяўся ўбачыць сакратара пахмурна, гнэйным. Але ён павяртаўся, калі ўбачыў на бляжым твары Архіпа Янонавіча іскаркі шчырай усьмешкі.

— Сядзіце, таварыш Машарскі, — прапавіваў сакратар, які абчёрчыўся на пат-

сказаць сакратару, што той угадаў яго арганомам, думкі і мары, але ён толькі сказаў:

Раман САБАЛЕНКА

★

— Шчыра вам дзяку.

А калі Машарскі вяртаўся з райкома ва ўпраўленне, у яго і хада была нейкая ўпаўнёна і дааглад перад ім расцілаўся нейкі прастарейшы. Арганом вырашыў паіцьці ў калгас адрозу-ж.

У калгасе імя Кірава часта і раней бываў Машарскі. Але тады ён забягаў у кантору на хвіліну, звазшы з машыны ці з фуржакі, снэхам задаваў некалькі пытаньяў старшнін калгаса Уладзіміру Максімовічу ці бухгалтару, занатоўваў у блакнот звесткі і пакаўда калгас, каб гэтак-жа снэхам пабываць у другім. Цяпер ён не адрозу зайшоў у кантору. З раёнага цэнтэра ён ішоў пехатой, а дайшоўшы да паўдэў калгаса, абчыў з дарогі і пайшоў наўпракці. Перад ім расцілаўся няроўным абрусам: яно то ўзімалася ўгорнам, то спадала нізійнай.

«Вось тут, — прыкідваў сабе арганом, — траба будзе спусціць талыя воды, каб азіміна не вымакала. А тут дарна не затрымаці снэг — адзмула, як з лісьця. На тым вушч поці можа будзе адрозу, як толькі згоніць снэг, пачынаць сеньчэ».

Потым арганом зайшоў на калгасны двор, пахадзіў па кароўніках і стайнях, паглядзеў, як калгаснікі накідавалі на вагы гной, зрабіў ім заўвагу, што вельмі мала баруць. Яму яшчэ больш здаілася недарэчным тым зводзі, над якімі ён марнеў некалькі год.

Старшыня калгаса сустраў арганом, які і раней, не вельмі гасцінна:

— Што-ж гэта вы пехам, ды і зайшлі не з вуліцы, а з прыгненья.

— Мне, брат, цяпер толькі па палах ды на дварах і хадоць. Вось паглядзі, — ён пакаўдаў старшнін накіраванне. Максі-

мовіч, нібы ўпершыню сустраў гэтага чалавек, акінуў яго доўгім позіркам з ног да галавы, усміхнуўся і сказаў:

— Даўно-б траба было... Вось цяпер мы з табой возьмемся за справу так, каб наш калгас аж гудзеў.

Доўга ў той перадзеньны дзень сядзелі ў баўці старшыня з арганомам.

А ўвечары Машарскі сабраў звенячым на ільну і пачаў ім расказваць пра агра-тэхніку вырошчвання гэтай каштоўнай культуры. Ён спасылаўся на вопыт анатнай звенявой Любчанскага раёна Веры Камар і прапавіваў заспрыць яе ў калгас, каб яна сама расказала, як вырошчывае высокія ўраджаі ільну. Усе з арганомам згадзіліся.

Машарскага кожны дзень можна было бачыць то ў адной, то ў другой брыгадзе. Да самай глыбокай восені Іўгеній Машарскі быў на полі, там, дзе селі, паляці, пакармывалі пасевы, дзе ў жніво стра-цілі жніяркі, хадзілі на палятках камбайны. Ён разам з брыгадзірамі, са звенячымі, з калгаснікамі падліваў вынікі працы і заставаўся імі задаволены: ура-джаі аравых дасягнулі 15—17 цэнтэраў з гектэра, насенне ільну — 5,7 цэнтэра з гектэра. Грашмовы даход ад ільну ў гэтым годзе складе 500 тысяч рублёў, замест 85 тысяч рублёў у мінулым. Максімовіч неш жартам сказаў:

— Гэтыя 415 тысяч рублёў траба будзе залічыць на рахунак арганом. Гэта ён прынеў іх калгасу.

У шчырых словах старшнін была высокая аданка і прызнанне плённай работы арганом.

Іўгеній Машарскі прышоў у калгас імя Кірава яшчэ да веранісеўскага Паенума ЦК БССР. І сакратар райкома партыі тав. Пратасеня і ён, арганом, як-бы яшчэ ага-дада адучылі неабходнасць таго, што было выкажана самім жніццё і пасля было мура адлюстравана ў раённых Паенума.

І тады ўвясень, калі ўзнала ўжо на лісьці дрэваў першая прозалаць, калі адспыкалі

Выстаўка прыкладнага мастацтва

Праведзена ў Маладзечна абласная выстаўка, прысвечаная 36-й гадыне Кастрычніка, паказала рост самадзейнага прыкладнага і выяўленчага мастацтва. На выстаўцы было прадэяўлена звыш 300 работ. У адрозненне ад мінулых год экспанавана больш твораў жывапісу, разьбы па дрэву, скульптуры.

Цікавая работа Герасіменкі (Даўгінава Крывіцкага раёна), які па-майстэрску выканаў скульптуру «За пчаслаівае маленства».

Добрыя карціны — «Задатак вясені» Ладзігіна (Вілейка, гарадскі Дом культуры), «Жніво» Сімагіна (Мядзель).

У кампазіцыі «Цыжак ўтраці» мастак Волкава (Іўе) перадала глыбока гора народа ў дзень смерці І. В. Сталіна.

Тэма барацьбы за мір прысвечана скульптура Вагрышоніча (калгаснік з Анчанскага раёна). 85-гадовы Мілашэўскі вышпёў партрэт Гоголя, Таастані і Тургенева.

Інструатар Бохан (Вілейскі раён) прадэяў зробленыя ім цымбалы і скрыпку, якія ён падарыў дзецім Маладзечанскай музычнай школы.

Многа на выстаўцы вышыку і ткацкіх вырабаў. Асабліва цікавыя работы Макаровіч.

Вялікі посьпех у наведвальнікаў мелі экспанаты Ашмянскай школы глухых імух. Вучні вышпалі беларускія народныя касцюмы, герб нашай рэспублікі, плакат «Слава воінам-пераможцам».

Маладзечна.

О. ДЫГАЙЛА.

Пісьмо ў рэдакцыю

Стварыць умовы для работы хора

Артысты драматычных тэатраў і другіх калектываў праводзіць свае рэпетыцыі на сцэне ў тых умовах, у якіх праходзіць спектакль або канцэрт. Дзяржаўны хор БССР выступае таксама ў залах, дзе больш-менш вытрыманы акустычным патрабаванні, а рыхтуе праграму ў зусім іншых умовах. Памяшканне, у якім працуе хор, мае выгляд калідора. Не маючы магчымасці размяшціцца ў адным канцы памішкання, харысты ў час рэпетыцыі сядзяць уздоўж сцен. У выніку — нельга пачуць ні свайго суседа, ні другой партыі хора. Пасля двух гадзін рэпетыцыі ў такім памяшканні зніжаецца інтэнсіўнасць працы.

Наш хор вельмі часта выязджае ў населеныя пункты, якія знаходзяцца далёка ад чыгушкі.

Толькі за апошні месяц мы далі канцэрты ў Ракаве, Івянці, Астрашчыцкім Гарадку, Ратамці, «Каралеўшчыне, у калгасе імя Сталіна Радашковіцкага раёна, у пасёлак Краснае і Радашковічах. Але ў нас няма патрэбнага транспарту. Есць два аўтобусы і адна грузавая машына, на якіх нельга адрозу перавезці ўвесь калектыв. З-за адсутнасці адпаведнага транспарту знойм мы не маем магчымасці выязджаць у калгасы, хоць знойм канцэртны зборачы больш слухачоў, чым у летні час.

Больш трох год таму назад узятая пытанне аб набіцці для хора вялікага аўтобуса, але ні дырэктар (г. Салабуцін), ні Галоўнае ўпраўленне па справах мастацтва Міністэратва культуры БССР не праявілі ў гэтым пытанні неабходнай настойлівасці.

Дзяржаўнаму хору павінны быць створаны ўсе неабходныя ўмовы для плённай работы.

Н. ЛУКАШЭВІЧ,

артыст хора.

Год творчай працы

У верасні гэтага года, у час гастролей па Украінскай ССР, Беларускай дзяржаўнай народнай хор адначыў спільную юбілейную дату — першую гадыну свайго творчай дзейнасці. Хоць адзін год — зусім невялікі тэрмін, але ўжо за гэты перыяд значна выраслі ў культурных і творчых адносінах яго артысты, у асноўным удзельнікі мастацкай самадзейнасці. Была работніца сталовай Галіна Дзяжкова і была тэлефоністка Алена Аўдзееўна, якія прышлі з Палескай вобласці, сталі вядучымі салісткамі хора, а калгасніца з Магілёўскай вобласці Зінаіда Бычкова карыстаецца поспехам як здыльная выканаўца частушак. Калгасніца з Віцебшчыны Любоў Сымчэнка вырасла ў прафесійную танцоўрку. Уладзімір Рычкоў з Гомельшчыны, Марыя Ефранюкава з Гродзеншчыны, Марыя Адамеўна з Барысава, віцебчанка Станіслава Філіповіч, мічане Святалана Іскевіч, Валіціна Марозава, Елена Галубіцкая і іншыя — былыя калгаснікі, рабочыя, вучні, прадэяўнікі працоўнай інтэлігенцыі — значна развілі за гэты год свой прыродны талент і складуць сёння асноўнае ядро Народнага хора.

Выступаючы ў гарадах і сёлах Беларускай ССР, хор паступова заваўвае любоў працоўных нашай рэспублікі. Асабліва помніцца нам канцэрт пад адкрытым небам у садзе калгаса імя Сталіна Ляхавіцкага раёна Баранавіцкай вобласці. У канцэрте хор выканаваў дзве песні, запісаныя ў гэтым калгасе. Павагу да калектыва выказала жыхарка калгасніка М. Мікуціч: «Я вельмі люблю», — сказала яна, — нашы простыя песні і ўсё жніццё іх спяваю. Але сёння, слухачы вас ўпершыню, мае вушы пачулі, а вочы ўбачылі сапраўдную прыгажосць беларускай песні і тапца».

Вядома, што значную долю поспеху хора трэба пакуць што аднесці за лік маладосці яго ўдзельнікаў, уласцівай ім непераснасці і шчырага загалу.

Пасляхова прайшлі першыя гастролі хора ў суседняй Валынаўскай вобласці і ў гарадах брацкіх рэспублік Літвы і Украіны.

Цудоўнае ўражанне засталася ў артыстаў хора ад казачных прыгажосцей Закарпацкага ад жывапісных пейзажаў Букарвіны і Прыкарпацця. Але самай значнай падзеяй у жыцці калектыва была наядуна яго паездка ў Маскву для ўдзелу ў святочных канцэртах, прысвечаных 36-й гадыне Кастрычніка. Незабывае ўражанне пакінула ў нас выступленне ў Вялікім тэатры Саюза ССР, якое адбылося 6-га лістапада пасля ўрачыстага пасаджэння. Мы былі бязконца рады, што беларускія песні і танцы знайшлі тут гарачы прыём.

Наш калектыв выступаў у Маскве перад студэнтамі, перад воінамі Савецкай Арміі, даў адкрыты канцэрт для працоўных стацін ў зале імя Чайкоўскага, выступав у Калоннай зале Дома Саюзаў. Усюды найбольшы поспех выпадаў на долю беларускай народнай песні і тапца, якія галоўным чынам і павінен папулярызаваць хор. Гэта яшчэ раз удакладнае шлях, па якому павінен ісці калектыв у працесе свайго далейшага развіцця. Мы павінны ўбагачаць рэпертуар хора ва лік найбольш каштоўнага з таго, што створана таленавітым беларускім народам у галіне музычнага фальклору і народнай харографіі.

Большасць удзельнікаў хора ўпершыню ўбачылі Маскву. Але не толькі для іх, а для кожнага, хто зноў наведвае яе, — заўсёды тут ёсць чаму павучыцца. Непасрэднае азнамяленне з важнейшымі гістарычнымі і культурнымі помнікамі Масквы (музей В. І. Леніна, Гістарычны музей, Аружынная палата, Траццяўкоўская галерэя і інш.), творчыя сустрэчы са сталінінскімі мастацкімі калектывамі, прычынавыя крытыка нашых недахопаў і сяморыўныя парывы маскоўскай кампазітараў і дзеячоў мастацтва несумнеўна дапамогуць далейшаму творчаму росту маладога калектыва.

Г. ЦІТОВІЧ,
заслужаны дзеяч мастацтва БССР Украіны.

КАРОТКІЯ ВЕСТКІ

★ Добраўпарадкаўска рабочы пасялак заводу «Гомсельмаш». Сялёта вакол дамоў і ўздоўж вуліцы высаджана 360 дрэў і 700 кустоў. Будучае заводскі клуб на 500 месці. Плянучыца будаўніцтва школы рабочай моладзі. У наступным годзе стварылі сельскагаспадарчых машын аграмаюць звыш трох тысяч квадратных метраў жылой плошчы ў новых дамах.

В. СЯМЕНАЎ.

★ Пінскі абласны тэатр — часты госьць у калгаснай вёсцы. У час гастролей у Бабрўскі тэатр двойчы выязджаў у калгас «Рассвет» са спектаклямі «Выбачыце, калі лака!» А. Макаёнка і «Зямны рай» О. Васілева. У вёсцы Шыльчы тэатр паказаў спектаклі «Хто смяцна апошнім» К

Класічная камедыя і яе сцэнічнае ўвасабленне

Прэм'ера Рускага дзяржаўнага драматычнага тэатра БССР «Пігмаліён» па п'есе В. Шоу (рэжысёр В. Федараў, мастак Е. Трошына-Дэйнека) заслужоўвае вялікай увагі, як факт звароту да класічнай антыбуржуазнай сатыры. В. Шоу ў гэтай п'есе падмацаваў да вострага выкрыцця агульна маральна сучаснага яму буржуазнага грамадства, што высокая цанілі ў творах сатырыка Д. Талстой і М. Горькі.

Глядач ідзе на спектакль «Пігмаліён» з пачуццямі асаблівай патрабавальнасці, бо ён поміж готы выдатны спектакль, паказаны ў Мінску ў часе гастролі Акадэмічнага Малага тэатра (1948 г.). Выключная адказнасць рэжысура Рускага драматычнага тэатра БССР пры звароте да гэтай п'есы вымагала ўдзялення яе сцэнічнага раскрыцця. Таму нас цікавяць не асобныя ўданы ці няўданы, а ці правільна рэжысёр і акторы вырашылі гэты сатырычны спектакль.

Прынамаем, што спектакль у цэлым паказаў пачуццё пэўнага незадавальнення. Справа ў тым, што ў дадзеным выпадку тэатр адступіў ад пэдагагічнага задання: «Ты можаш іграць добра або дрэнна — гэта твая справа — галоўнае, ты павінен іграць правільна».

Перш чым гаварыць аб выкананні асобных ролей, неабходна прааналізаваць, як тэатр вырашыў асобныя калякіт сатырычнай камедыі В. Шоу.

«Пігмаліён» уяўляе сабой сатырычную варыяцыю міфа аб старажытным скульптары Пігмаліёне, які так захапіўся створанай ім фігурай дзяўчыны Галатэі, што прасіў багоў ажывіць яе. У савецкім тэатры скалася цудоўная гуманістычная традыцыя — трактаваць вобраз Элізы Дуліты наступным чынам: Эліза ажывае ва ўсёй яе маральнай прыгажосці: на па волі багоў, а дзякуючы кроўнай сувязі з тымі людзьмі вакол Лондана, у якіх ёсць сапраўдны чалавечыя пачуцці і думкі.

Палкоўнік Пікерынг і прафесар Хігінс заключваюць умову навучыць вулічную прадаўшчыцу кветак Элізу Дуліту «свежаму лексіону». На падставе гэтай умовы буржуазны тэатр вырашаў звычайна два пытанні: хто-ж у п'есе «Пігмаліён» і хто Галатэя? Калі прафесар Хігінс, які ставіць фантастычны эксперымент і навучае Элізу свецкім манерам, на самай справе «ўдхнуў» душу і веды ў готу бессардэчную вулічную дзяўчынку — тады ён становіцца героям і сучасны Пігмаліён. Калі-ж готы гонар належыць больш ўраўнаважанаму і жыццёва спрактыкаванаму палкоўніку Пікерынгу або місіс Хігінс, тады яны — «выратавальнікі» Элізы.

Але толькі ў буржуазным тэатры магчыма падобнае «легалізацыйнае» асветленне глыбокіх калякіт п'есы. Савецкая сцена ўстанавіла сур'ёзныя прынцыповыя адносіны да сатырычнай драматургіі В. Шоу. Лепшай выканаўчай і рэжысёр-

«Пігмаліён» у Рускам тэатры БССР

скай традыцыяй савецкага тэатра ў адносінах «Пігмаліёна» з'яўляецца такое раскрыццё ўсіх калякіт, пры якіх наш глядач пераконваецца, што не Хігінс або Пікерынг, а сама Эліза — чалавек з народа — пераўтвараецца, раскрываючы ўласцівы ёй высокародны маральны і інтэлектуальны якасці. Такой паказала нам Элізу Дуліту артыстка Д. Зеркавалова ў Малам тэатры. І мы не бачым падстаў, каб адмаўляцца ад лепшых дасягненняў савецкага сцэнічнага мастацтва.

Артыстка Г. Старкоўская не павярнула ў маральную перавагу прадаўшчыцы кветак Элізы Дуліты над усімі ледзі і джэнтльменамі і не адкрыла яе глядачам, не паказала перамогі сваёй гераіні над жорсткім эгістам Хігінсам у сцэне размовы пасля прыёму ў «свец».

У гэтай сцэне ды і на працягу ўсяго спектакля эгізм Хігінса — гэта тыповы буржуазны эгізм, прыгладжаны прафесарскім снабызмам. Душаўная высакорнасць і маральная перавага Элізы над сваімі «схвацацелямі» зроблены і нават прыніжаны ў размове пасля раўта і асабліва ў фінале. Гэта — вынік ігнаравання думкі В. Шоу аб тым, што Эліза драматычна асэнсоўвае сабе толькі як аб'ект фантастычнага эксперыменту, і аўтарскай рэмаркі, што яна «змыкаецца ў свецкую халоднасць».

Не да твару сур'ёзнаму тэатру адсячэння, якая прыпісана Элізе. У заключнай сцэне п'есы В. Шоу прафесар Хігінс спрабуе навязваць Элізе яшчэ раз сваю волю. У той момант, калі місіс Хігінс і Эліза рыхтуюцца ехаць на вяселле Альфрэда Дуліта, прафесар самозадаволена даручае Элізе купіць сыр, паліткі № 8 і гальштук па сваёму густу. Згодна рэмаркі В. Шоу, Эліза, «змякнунушы» ў свецкую халоднасць, вышывае з пакою», паказваючы тым самым, што яна не прызнае волю прафесара. У тэатры-ж Старкоўскай-Элізы з запалам крычыць услед місіс Хігінс, што трэба купіць паліткі не № 8, а 8 з палавінай, што ўжо мяняе яе адносіны да Хігінса. Гэтая рэліка не толькі адсячэння, але і сведчанне наваўра тэатра ў сілу вобраза Элізы, які не павінен прыніжвацца камічным становішчам.

Не пананцавала не адной толькі Элізе, але і яе бацьку Альфрэду Дуліту. А. Шпакскі, захапіўшыся знешнім камікаваннем і вадзівільнай жэстыкуляцыяй, не паказаў глядачу незалежны розум простага чалавека з ваколці Лондана, які вельмі дакладна ацэньвае ўсе сацыяльныя ўзаемаадносіны і добра адчувае на сабе бізлізтэную мараль класа багатых.

Рэжысёр спектакля не пераканаў артыстаў у тым, што Альфрэд і Эліза Дуліта ў сваім светаарозуменні непамерна больш сумленныя і вышэйшыя за тое асардэда, якое хоча іх загубіць. І артысты не данеслі гэта да глядача.

Рэжысура і выканаўца не знайшлі

скразнага дзеяння для паказу таго, што Альфрэд Дуліта не толькі іранізуе над «гаспадаром Элізы» — Хігінсам, але і выкрывае наскрозь фальшывую філантропію амерыканскага мільянера, гаспадара сывараннага трэста, які завяшчаў А. Дуліта сваю спадчыну, яе самую арыганізацыю маралісту. Але глядач застаецца ў недаўменні: чаму Дуліта незадаволены спадчынай і неабходнасцю выступаць з прапаведзямі ў «Ліге маральных рэформ»? Між тым, В. Шоу паказаў, што Дуліта упарта і разумна супраціўляецца «маралі забіснечанага класа». Рэжысура і выканаўца трэба было знайсці пераканальныя сродкі для паказу Альфрэда Дуліта — чалавека разумага, які абзабройвае прадаўшчым гумарам усіх тых, хто хацеў-бы прымуціць яго служыць маралі «высокага» асардэда.

У тэатры недацанілі важнасці паказу скенсію чалавека лондэнскага дня, які наваўра ў высакорнасці імкненняў хігінсаў і пікерынгаў і іх амерыканскіх «дзядзюшкаў». Тэкст В. Шоу абавязваў актора паказаць кніны Дуліта над ілжывым светам.

Праўдзінныя вобразы сям'і Дуліта павіны былі выказаць глыбокае сапчуванне. Трэба даць магчымае гледзчу ўбачыць у іх адпаведны асновы. З другога боку, характары прафесара Хігінса і арыстакратычных дармадэў Эйнворд-Хілаў (маці — Д. Гольдзіна, Клара — Г. Значкоўская, Фрэдзі — А. Кашпер), павіны быць раскрыты ў значна больш заостранай сатырычнай манеры. Калі зняць канвуэную манернасць з гэтых людзей, дык выявіцца толькі дрэн, — прызнаваўся сам Хігінс. У той-жа час сям'я Дуліта, Саркастычным наіраўнікі (арт. В. Воінаў), Прахожы (арт. І. Жараў), Рабочы (арт. Е. Жук) і Агародніца (арт. В. Краўчанка) — людзі з народа, у мараль якіх мы верым.

Не знайшлі сабе ў ролях эканомкі Хігінса арт. Т. Трушына. І залішняя правільнасць казіма і агульная сканваць манер не дазваляюць ёй дасягнуць да гледача значна і даўно ўзвасанна людзей, якія асуджаюць паводзіны сноба ад навукі прафесара Хігінса.

Больш роўныя і, хопача скажаць, больш сур'ёзныя ў сваіх ролях артыстка А. Савіна (місіс Хігінс) і артыст І. Ражаба (палкоўнік Пікерынг). Яны яшчэ раз пераконваць нас у тым, як важна быць у камедыі сур'ёзным.

У такім складаным, багатым сатырычным ілюстрацыям, спектаклі, як «Пігмаліён» В. Шоу, выключна вялікая роля рэжысёра, які павінен быў размеркаваць святло і цені так, каб здаровы смех савецкага глядачы быў накіраваны на тое, што заслужоўвае высмеявання.

Высокая культура тэатра, які адначасна некаторыя спектаклі мінулага сезона, патрабуе такога-ж патрабавальнага падыходу і да гэтай прэм'еры. Работа над «Пігмаліёнам» павіна быць прадоўжана ў імя таго, каб спектакль стаў сапраўднай вострай сатырай, у імя ўзмацнення дэмакратычнага гучання п'есы В. Шоу, які марыў быць драмай савецкага глядачы.

Д. ФАКТАРЧІВ,
кандыдат філалагічных навук.

Кнігі практыкаў калгаснай вытворчасці

Перад намі ляжыць новая кніга — «Вопыт перадавых калгасў Беларусі». Яе напісалі вядомыя ў рэспубліцы старшыні сельгасарцелей, якія дабіліся значных поспехаў у развіцці грамадскай гаспадаркі.

Многа пачувальнага знойдзе чытач у артыкулах старшыні калгаса «Рассвет» — Б. Арлоўскага «Багадэе калгас — больш заможнымі становіцца калгаснікі», старшыні калгаса «Комітанар» Магілёўскага раёна І. Сяргеева — «Расце таварнасць і даходнасць грамадскай гаспадаркі», старшыні калгаса «Перамога» Мірскага раёна Н. Куневіча — «Забяспечым круты ўздым усіх галін сельскай гаспадаркі» і ў радзе іншых.

Другі год Дзяржаўнае выдвецтва БССР і Галоўнае ўпраўленне сельгасгаспадарчай прапаганды і навукі Міністэрства сельскай гаспадаркі і нарыхтовак БССР вышуквае масавым тыражом «Бібліятэчку перадавога вопыту ў сельскай гаспадарцы Беларусі». У стварэнні яе таксама прымаюць актыўны ўдзел прадаўшчы калгасных палёў і спецыялісты сельскай гаспадаркі. Сёлета ім напісана звыш 40 брашураў. Тут мы сустракаем такіх аўтараў, як мнашніст ільнатрапальнага арготага І. Арох, які ў сваёй кніжцы дзеліцца вопытам механізаванай апрацоўкі ільнатрасты ў калгасе імя Маладэцкага раёна, які старшыні калгаса «Шлях да камунізму» Сенненскага раёна Б. Грыневічы, які расказвае аб вопыце вырошчвання высокіх ураджаў гатунковага насення. Іх парады і вопыт з'яўляюцца каштоўнымі дапаможнікам для хлябаробаў па далейшаму ўздыму ўсіх галін сельскай гаспадаркі.

М. СІРОТКА.

Музычныя „серады“

На апошніх музычных „серадах“ былі праслуханы інструментальныя творы і пэсні М. Чуркіна, М. Аладава, П. Падкавырава і Г. Анчыкава.

Добрае ўражанне пакінулі варыяцыі для фартэпіяна Г. Анчыкава. Аўтар паказаў у іх сваё ўзроснае майстэрства, умелна распарабаванне і лагічна развіццё тэматычных матэрыялаў. Кампазітары М. Аладаў, П. Падкавыраў, Ул. Алоўнікаў, Я. Цікоці і другія далі станоўчую ацэнку варыяцыям, адзначыўшы ў іх народнасць, нацыянальнае самабытнасць музыкі і добрае рэалістычнае традыцыі.

Самота для скрыпкі і фартэпіяна М. Аладава вызначана сваім высокім прафесійным узроўнем, багатым гарманічнай мовы і шырокім скарыстаннем віртуознай выразнасці скрыпкі. З чатырох частак напісана запамінацца сваім лірычным настроям другая частка і танцавальныя жыва-рэдасныя фінал, напісаны ў яркім нацыянальным характары. Меншае ўражанне пакінула першая частка санаты і скерца. Адзначана адсутнасць яснай жанравасці скерца і некаторая надуманасць формы. Кампазітары ралі аўтару дапрацаваць санату.

Станоўчую ацэнку атрымала песня «Пропуск ваш, грамадзянін» П. Падкавырава.

ФЕЛЬЕТОН А цвыркун усё скача...

На працягу многіх апошніх год вельмі не шануе Міхаілу Левіну? Часта здавалася яму, што шчасце алоўлена, нікуды не ўцячы, а глядзіш — і вышкірнула з рук, застаюцца адны непрыемнасці.

Шэсць год таму назад Міхаіл Зелявіч красавіўся з перламутравым акарыдэмам на падмошках рэстараннах жэзаві Мінска. А каб атрымаць дадатковы заробак, ён унікаўся яшчэ ў многіх гуртках мастацкай самадзейнасці горада. Глядачы на такую настому дзейнасць, знаёмыя Левіна не маглі надзіцца. І было чаму. Чалавек закончыў універсітэт у Самаркандзе, у школах непавае высокакваліфікаваных кадраў, а ён носіцца з акарыдэмам, прамыяў дыплом на фактотры! Хто бліжэй ведаў Левіна, той яго павадзіны тлумачыў тым, што, моў, «ён жа заўсёды ляціць па грошы, як мухі на мёд».

І сапраўды, неўзабаве Левін пераліцеў з рэстарана ў больш даходнае месца — стаў прадаваць выкладчыкам матэматыкі ў Мінскім тэхнікуме харчовай прамысловасці. Меў там паўтара аклады, адначасова працаваў выкладчыкам у 11-й вяснянй школе, адначасова выкладаў на розных курсах, у розных установах горада, адначасова атрымліваў аклад за ўдзел у мастацкай самадзейнасці тэхнікума, адначасова даваў прыватныя ўрокі і браў з кожнага вучня па 10 рублёў за гадзіну.

Здавалася-б, што прываліца вялікае шчасце Міхаілу Зелявічу, — гарні грошы ў кішэню, ды і толькі. Але тут яго напаткала беда — у газэце «Советская Белоруссия» 25 красавіка 1951 года з'явіўся фельетон, у якім Левін параўноўваецца з цвыркуном — скача кругамі дзень з устаноў ва ўстановах, аб'яднаў сабе фінасы.

Пасля фельетона Левін, на першы погляд, здавалася, паспакайнеў, — яму сурова напаміналі, што так рабіць добра чалавечу нехта, тым больш камуністу.

Небарака захварэў на бяссоніцу, а зьявіце вочы на якую адну-другую гадзіну — снацца грошы. Дзе-ж знайсці пчыліну, каб пралезці паласавацца чужым? Прыгладзіць наўколас... «Э-э, ды дурань-жа я, — рашыў ён. — Што жонка мая? Умеа атрымаваць толькі адзін аклад. Навошта мне така! Знайду другую, багату». І нібы цвыркун пачаў скакаць ад адной жанчыны да другой. Забаронца ў чужы дом, цвыркоца там, што ён халасцяк, мае намер жаніцца. Часцей за ўсё, даведзшыся, што ён жанаты, яго выганялі. Былі і такія выпадкі, калі сам уцякаў — разгледзіцца, што ў нявесты багачэ звычайнае — значыць няма сэнсу пакідаць сваю жонку, трэба шукаць большае і зноў скача далей.

У гэты час у сям'і Левіна, вядома, не было міру. Ад тагога «добрага» жонца сур'ёзна захварэла жонка, яе адвезлі ў бальніцу. За час яе хваробы ямавала, як кажуць, перапала на арахі суседзям Левіна, — з свайго «халасцяцкага» блу-

каны ён вяртаўся заўсёды ў 3—4 гадзіны ночы, — хто-ж яму будзе адчыніць калдор? Грукае ў дзверы, падмае на ногі ўвесь дом, а ў заключнае частку ўсё іх на чарзе адборнай ланкай.

Прадаваў-жа ён і гэтым часу ўжо выкладчыкам у старэйшых класах сярэдняй школы № 4.

Даведзілі ў партыйнай арганізацыі школы аб справах Левіна... Зразумелі Міхаіл Зелявіч, што даведзецца адказаваць — давай пераводзіць паперу па тлумачальныя запіскі, давай каацца. «Думку аб скасаванні шлюбу я пакідаў і прыкладу ўсе намаганні, каб сям'я была створана на здаровых асновах і ўзаема-разуменні», — воль даслоўна вытрымаць з яго тлумачальнай запіскі. А яшчэ пісаў, што рабіў ён так па сваёй несьведомасці (бачыце, малалета-жа ён — усяго толькі трыццаць два гады мае), тлумачыў свае паводзіны і тым, што недастаткова палітычна пісьменны (універсітэцкае скончыў даўно — аж у 1942 годзе!).

— Буду няспына палітычна падкоўвацца! — запэўніў цвыркун.

Адным словам, прыгладзіўся наявінным ягнаткам, ды партыйнай арганізацыя не паверыла Левіну, вынесла яму суровае спаганне.

Прыціх Левін, ды не падоўга. Рашыў прымяніць другі манеўр. Сёлета летам жа ён жонцы:

— Дарагая мая, нагаравалася ты прыме, напалкалася. Можна-б адпачыць трохі, пабылава-б на курорце? Купай пудуўку на бераг Чорнага мора!

Жонка паверыла добразычліваці мужа, купіла пудуўку ў Сочы... Не паспела яна дасяць да курорта, як Міхаіл Зелявіч прапарыў «адну аперандыю»: вытраў усе маймаець з кватэры, пакінуўшы таральна адзін голы ложак, і без шуму-гаму перабраўся на другую кватэру. Такім чынам 12 сакавіка гэтага года вярнуўся, што «думка аб скасаванні шлюбу я пакідаў...», а 7 чэрвеня ўцёк ад жонкі, спадзеючыся, што ў партыйнай арганізацыі пра ўсе яго выбркі забылі.

Не марудзіцца, Левін падае заяву ў суд аб скасаванні шлюбу, аднае гэта ў яго не вышла — суд не выявіў прычын задавальніць яго халасцяцка.

Як-жа працую Левін ў школе? У некаторыя меры яго работу характарызуе хоць-бы такі факт.

Трэба правярць штыткі вучняў. І воль за гату работу — правярць штыткі — ён пасадзіў саміх-жа вучняў. Добра, што хоць-своечасова была гэта выкрыта ў школе, інакш вучні самі сабе і выкладалі-б ўрокі, а Левін тым часам, у пагоні за доўгім рублём, працаваў-бы яшчэ дзе-небудзь па сумленню.

І воль скача, скача Левін па пасадах, скача з адной сям'і ў другую. Думаецца яму, што шчасце зноў усміхнецца, зноў моцна прыліпа да рук, а тым часам не хоча заўважыць, колькі на ім наліпа бруду. Так і атрымаецца: хацеў Левін стаць «халасцяком вольным», а стаў Левін двойчы фельетонным.

А. ЯЛЕНЕЦ.

НОВЫЯ НУМАРЫ ЧАСОПІСАУ

„Польмя“ № 11

У чарговым нумары «Польмя» надрукаваны верш Эдуарда Валасевіча «Партыя камуністычная мая», працяг рамана Якуба Коласа «На ростанях» і новая паэма Антона Являева «Родная крыніца».

Чытач пазнаёміцца з творчасцю асобных пісьменнікаў краін народнай дэмакратыі. У часопісе змешчана аповесць буйнейшага кітайскага пісьменніка, грамадскага дзеяча і актыўнага барабца за мір Мао Дуня «Вясенняя шаўкравары» і аповяданні румынскага пісьменніка М. Салаяну.

У аддзеле крытыкі і публіцыстыкі надрукаваны артыкулы Е. Бондарова «Соцыялістычны рэалізм — аснова савецкай літаратуры і мастацтва», М. Булахава «Аб нармалізацыі беларускай літаратурнай мовы», Я. Герцовіча «Думкі аб пейзажнай лірыцы» і іншыя.

„Малодосць“ № 8

Вышаў з друку лістападаўскі нумар часопіса «Малодосць». У часопісе надрукаваны нарысы: «У музеі Рэвалюцыі» Д. Раманава, «Сувораўцы» П. Харкова, «У нас у ітэрнае вяселле...» А. Асіпенкі, «Будучыя трактарысты» М. Макаева, «Калгасны заатхнік» В. Маеўскага, «Песні Палесся» А. Руска.

Жыццё і творчасці украінскага пісьменніка А. Бойчанкі прысвечаны артыкул В. Бычко «Першае пакаленне».

Мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага хора БССР Р. Шырма расказвае на старонках часопіса аб летніх гастролх калектыва на Украіне.

У нумары змешчаны новыя вершы М. Калачынскага, М. Смагаровіча, Н. Глевіча, П. Макаля і іншыя матэрыялы.

З ЗАМЕЖНОЙ ПОШТЫ

Не, гэта не для дзяцей!

Нью-Йоркскі «Часопіс для жанчын» наўдана правёў анекдот сарод падлеткаў. Анкета паказала, што самымі папулярнымі героямі амерыканскай дзіцячай літаратуры з'яўляюцца: Дзік Трасі — вядомы забойца і бандыт, герой многіх кніг, выдзюжэных для дзяцей, «страшны чорны рыцар», «чалавек цуда», «звышчалавек», «рэкетмен» (г. зн. кароль жульніцтва).

Гэтыя вышкі-героі заклікаю выхоўваць падрастаючае пакаленне. Нават каталіцкі дэтрыйскі часопіс «Крос» вымушаны прызнаць, што «героі нашай дзіцячай літаратуры ўсе скрозь дэгенераты і сагуі сатаны».

Штырыя прызнанні аб сапраўдным напрамку сучаснай літаратуры ЗША для дзяцей усё часцей можна прапачаць на старонках многіх газет і часопісаў. Так, вядомы педатр Стэрлінг Ворд пісаў у «Чыкага Дэйлі Ньюс»: «Наша дзіцячая літаратура — гэта джунглі злчынстваў і гвалту. Яе любімыя героі — звышдэятывы і вышкілаўбоі — усё гэта разнавіднасці вышкічалавек. Услаўляюцца паршуністы асноўных правіл чалавечых паводін...» Дзіцячы ўрач Фрыдрых Вертман дарэмна патрабаваў, каб урад забараніў продаж кніг, «у якіх паказваюцца забойствы, сексуальныя ненармальнасці і садзізм». Такіх кніг ён назваў німаля.

Крытык Герсан Легман выдаў у Філадэльфіі брашуру пад назвай «Не, гэта не для дзяцей!». На думку Легмана, амерыканскія дзеці бачаць штодзённа да ста кніжных ілюстрацый, якія прысвечаны ў пераважнай большасці сцэнам забойстваў і гвалту. Ён сцвярджае, што нават у дзіцячых кнігах на біблейскае тэмы выбіраюцца сюжэты, звязаныя з гвалтам і забойствам. У кнігах, прысвечаных аднастраванню прыроды, паказваецца, як дужыя зверы знішчаюць слабых. У ста другіх кнігах, якіх вышлі ў 1952 годзе, крытык знайшоў апісанне 216 буйных адчынстваў і 86 сядзіччых актаў. Асабліва абуралася ён супраць серыі кніг пад назвай «Гісторыя злчынстваў», якая выдзюжэ раэдзічымі дзіцячымі пісьменні-

камі. Легман расказвае і аб спецыяльным дзіцячым часопісе «Фронт ваіны», у якім услаўляецца ваіны.

«Ніколі, — піша Легман, — у гісторыі чалавецтва не было падобнай літаратуры, прызначанай для дзяцей!»

Ужо не раз нават буржуазнаа грамадскасць Амерыкі пратэставала супраць дзіцячай літаратуры такога роду. Зоймі мінулага года была створана спецыяльная парламенцкая камісія, у склад якой увайшлі вядомыя юрысты, педагогі, дзіцячыя ўрачы, сваяччыннікі.

Камісія сабрала шматлікія і разнастайныя факты непасрэднага ўплыву падобнай літаратуры на дзіцячую злчыннасць. Але ніякага практычнага значэння дзейнасць камісіі ўсё-ж не мела. Выдзюжэ дзіцячых ілюстрацый кніг, якія зарабляюць (па вольде звестак Легмана) дзесяткі мільянаў у год, аказаліся мацнейшымі. Але справа не толькі ў процідзеянні выдзюжэ. Справа ў тым, што амерыканскаму мананалістычнаму капіталу патрэбна літаратура, якая-б абдурманьвала чалавека з дзіцячых год, выхоўвала-б прафесіяналаў-забойцаў, паслухманнае гарматнае мяса...

Характэрна, што ў Амерыцы ўсе спробы выдання дзіцячай літаратуры імагаўшы сустракаюць рэзкае процідзеянне панауччых класаў. Сіндыкат работнікаў электрычнасці пачаў выдаваць серыю кніг пад агульнай назвай «Чук-чук», якія павіны былі знаёміць дзяцей з асновамі электратэхнікі. Кнігі атрымалі станоўчыя вугукі педагогаў і крытыкаў. Але дзяржаўнаму саветніку штата Масачусэтс Эдмунду Доналану кнігі не спадабаліся. Ён назваў іх «комуністычнымі» і паветамі, што яны «зольны выказаць класавую наваўра».

Расказваючы аб гэтым прыкрым факце, Легман сцвярджае, што любяць дзіцячых кнігі, прысвечаная навуковым ведам, абавязкова будзе лічыцца кривоўнай. І ў той-жа час свабодна распаўсюджваецца серыя кніг Ральфа Кальда «Прыгоды звышчалавек», у якой расказваецца, як гэты звышчалавек, прафесар медцыны,

забіў сваю жонку, а потым прапарываваў яе труп. Тое-ж самае ён зрабіў пасля са сваёй дачкой. Была каля ста вышкілаў твораў Ральфа Кальда, і ў кожным апісваецца агіднае злчынства. Неадрама Легман называе гэтага «пісьменніка» самым «брудным з брудных», «самым злосным разбэшчывальнікам дзіцячых душ».

Падобны аўтары карыстаюцца неабмежаваным давер'ем сваіх аборонцаў псеўдавуучных і педатогоў. Характэрна ў гэтых адносінах выступленне